

RSHA. De *Sicherheitspolizei* ressorteerde er, voorzover zij politieke recherche was, onder *Amt IV*, voorzover criminele onder *Amt V*, en de *Sicherheitsdienst*, voorzover zij gegevens verzamelde in Duitsland en in de bezette gebieden, stond onder *Amt III*. Men ziet: hoewel zowel het criminele als het politieke onderzoek de taak was van die ene *Sicherheitspolizei*, werden beide functies scherp onderscheiden. Men zou kunnen zeggen dat het politieke onderzoek de specifiek nationaal-socialistische functie was. Die functie werd dan ook bedoeld wanneer in of met betrekking tot Duitsland gesproken werd van de 'Gestapo': afkorting van de in '33 in Pruisen ingevoerde term *Geheime Staatspolizei*. Het is zinvol om, zolang het over Duitsland gaat, die term *Gestapo* te blijven gebruiken.

Nu hebben wij tot dusver slechts organisaties genoemd. Een veel belangrijker vraag is: wat deden zij? Welk effect had hun handelen met name op de tegenstanders van het Derde Rijk of op diegenen (dat is niet hetzelfde) die door het Derde Rijk als tegenstanders beschouwd werden? Wat wij dan zouden willen onderstrepen is dat al die werkelijke of vermeende tegenstanders geleidelijk buiten de wet waren komen te staan. In april '40 zou zelfs in een geheim decreet vastgelegd worden dat de *Sicherheitspolizei* volstrekt doen kon wat zij wilde, maar dat decreet was weinig meer geweest dan een formele bevestiging van een al bestaande situatie: de individuele burger had zijn rechtsbescherming verloren.

Ook ten tijde van de Weimar-republiek (genoemd naar de stad waar in '19 een nieuwe Duitse grondwet vastgesteld was) had de politie in roerige tijden vèrgaande bevoegdheden gehad. Zo was in Pruisen in de zomer van '31, toen straatgevechten tussen nationaal-socialisten en hun linkse tegenstanders aan de orde van de dag waren, bepaald dat de politie personen op grond van hun politieke gedragingen in preventieve hechtenis kon nemen, anders gezegd: hun *Schutzhaft* kon opleggen, maar de betrokkenen moesten dan binnen 24 uur voor de onafhankelijke rechter gebracht worden; uit eigen bevoegdheid kon de politie hen niet langer dan 24 uur vasthouden. Die 24 uur werden op 4 februari '33 (dezelfde dag waarop Hitler binnenskamers de doeleinden van zijn beleid schetste) tot drie maanden verlengd, maar het beroep op de rechter bleef daarbij gehandhaafd en de *Schutzhaft* mocht alleen opgelegd worden bij verdenking van strafbare handelingen. Door die gehele regeling haalde de verordening die daags na de Rijksdagbrand afgekondigd werd, een streep: '*zur Abwehr kommunistischer staatsgefährdender Gewaltakte*' (zo heette het in de preambule) kreeg de politie nu de mogelijkheid, personen in *Schutzhaft* te nemen die in het geheel niet van strafbare handelingen verdacht werden, en de rechterlijke toetsing werd uitgeschakeld. Dit leidde tot zulk een wanordelijk ingrijpen dat de *Reichsminister des Innern*, Wilhelm